

NOVA AKROPOLA

Z A B O L J E G Č O V J E K A I B O L J I S V I J E T

MITOPSIHI

TEŠKO I LAKO

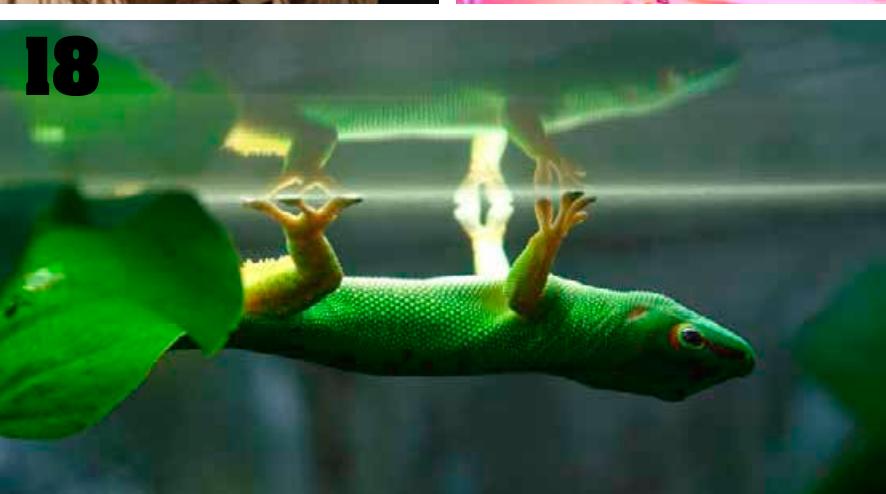
FILOZOFIJA I
RELIGIJA

RAZGOVORI S
GOETHEOM

KLIZALIŠTE

4**5****6****8****14****17****18**

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

01 | 2020. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 POTREBA ZA VIZIJOM BUDUĆNOSTI

Sabine Leitner

5 TEŠKO I LAKO

Marsilio Ficino

6 FILOZOFIJA I RELIGIJA

Julian Scott

8 MIT O PSIHI

Ana Jončić i Marijana Starčević Vukajlović

14 RAZGOVORI S GOETHEOM

Vlado Janković

17 KLIZALIŠTE

Gilad Sommer

18 GEKON OTKRIVA MOĆ SPIDERMANA

Jerica Jerič

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić**Izvršna urednica:** Nataša Žaja**Urednici rubrika:** Dijana Kotarac, Jerko Grgić, Anastazija Pulja, Atila Barta, Marta Mihičić, Damir Krivdić**Lektura:** Branka Žaja**Tehničko uredništvo:**

Svetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

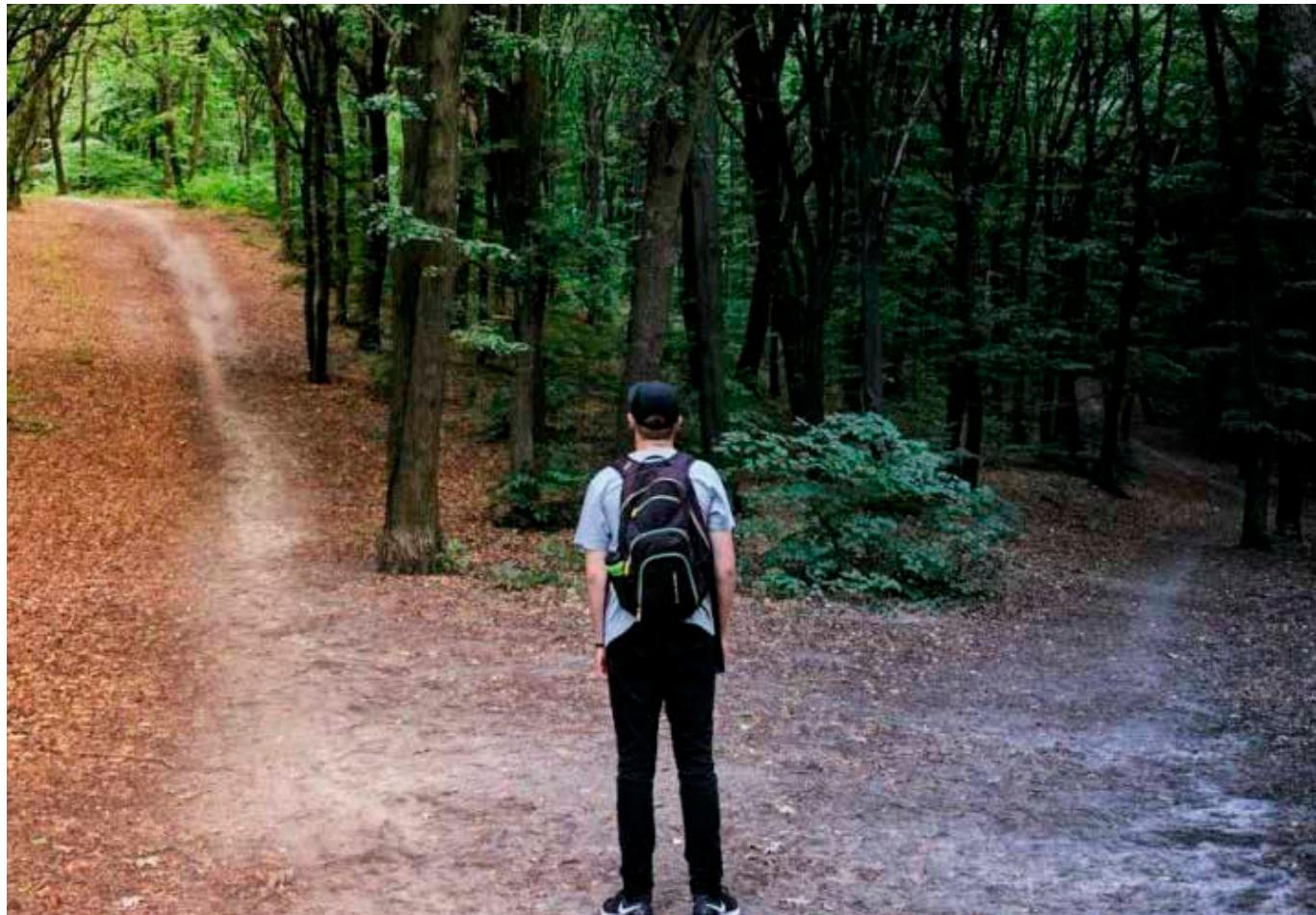
NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Psihički svijet čovjeka, njegove složene karakteristike i slojevita zbivanja, među najvažnijim su preokupacijama mnogih mitova, filozofskih i svetih tekstova te brojnih literarnih djela kroz povijest. Kada bismo ih pokušali svesti na zajednički nazivnik, ključno iskustvo koje nam prenose bilo bi to da se prava drama odvija u našoj nutrini koja nam je dobrom dijelom nepoznata. Budući da nam često izmiču uzroci, kao i krajnje posljedice naših psihičkih reakcija, spomenuta djela nas potiču da se upustimo u svjesnije upoznavanje našeg nutarnjeg svijeta kako bismo bolje shvatili sebe i svoju ulogu u cjelini svega te naučili korisnije upravlјati njezinim raznolikim mogućnostima.

Posebnost naše psihičke razine je u tome da se nalazi na raskrižju putova gdje se susreću prolazno i neprolazno, materijalno i duhovno. Upravo taj položaj određuje i njenu dvostruku prirodu, koja ovisno o našim porivima nekad više teži tjelesnoj, nagonskoj

prirodi, a nekad, što je znatno teže i rjeđe, duhovnoj, uzvišenoj ljudskoj prirodi. Ako u našoj psihi dominiraju želje i strasti, bit ćemo ispunjeni hirovitim, animalnim porivima koji će nas voditi u sebičan i nedostojanstven život. A ako snagom volje usmjerimo psihički plan prema neprolaznim, humanim vrijednostima, naše će djelovanje biti nesebično i ispunjeno smislom.

Kako učiniti da prevagne onaj bolji, kudikamo dostojanstveniji smjer kojim ćemo moći harmonizirati sve ostalo što nam je, premda prolazno, neophodno za život? Jedan ključ za razumijevanje toga nalazi se u rimskom mitu o Psihi. Ovaj mit kroz sudbinu i nedaće prelijepo djevojke opisuje dramu ljudske duše, prolazak kroz brojna iskušenja kojima postiže nutarnji rast i postojanu, harmoničnu vezu između svog duhovnog i tjelesnog bića. ☩

Uredništvo

POTREBA ZA VIZIJOM BUDUĆNOSTI

Sabine Leitner

Nedavno sam pročitala osvrt na knjigu *Eden 2.0: Climate Change and the Search for a 21st Century Myth*. Središnji je argument knjige da čovječanstvo treba pronaći – poprilično brzo – mit koji će nam omogućiti da nadiđemo naše razlike i nadahne nas na radikalno novi smjer. Suhoparne činjenice i pravila neće biti dovoljni. Trebamo biti inspirirani zajedničkom vizijom kako bismo iznjedrili promjenu koja je tako hitno potrebna.

Ovo ne samo da ima potpuni smisao u našoj trenutnoj "post-činjeničnoj" klimi u kojoj se čini da ljudi više vole dobru priču od činjenica, već također naglašava duboki nedostatak vizije budućnosti kako kod onih koji vode kampanje, tako i kod političara diljem svijeta.

Dobar je primjer tog nedostatka vizije pokret *Occupy*, koji je započeo u rujnu 2011. i prosvjedovao protiv socijalnih nejednakosti i nedostatka prave demokracije. Nepomirljiva neslaganja između različitih podskupina i beskrajni sastanci koji nisu nikamo vodili, zaustavili su pokret, iako se inicijalno proširio u 951 grad u 82 zemlje. Iskustvo je pokazalo da se nova društva ne pojavljuju automatski kada se ljudi samo okupe kako bi izrazili svoje zajedničko nezadovoljstvo.

Društveni mediji danas imaju moć pokretati revolucije i dovesti do rušenja diktatorskih voda. No

društveni mediji nam ne mogu reći kako izgraditi nova društva i institucije.

Bit će izuzetno teško stvoriti zajedničku viziju koja bi mogla inspirirati većinu. Postali smo takvi individualci da se više ne možemo obvezati na nešto kolektivno. Sasvim smo naviknuti na posebno prilagođen i *personaliziran* način života. Ne bismo se čak mogli složiti niti oko zajedničke vizije velikog odmora, a kamoli oko zajedničke vizije budućnosti. Utopija jedne osobe bila bi distopija druge. Budućnost ne može biti samo obnova onoga što je bilo prije. Naši sadašnji sustavi i paradigme dospjeli su u slijepu ulicu. Budućnost će morati biti radikalno drugačija, utemeljena na potpuno novom načinu razumijevanja društva i nas samih.

Trebalо je nekoliko naraštaja graditelja da se izgrade gotičke katedrale. Društva i institucije mnogo su složenije od katedrala i da bi ih se obnovilo, također će bit potrebni naraštaji predanih ljudi koji će raditi na ostvarenju jasne vizije. Da, potrebna nam je vizija za XXI. stoljeće, ali ona koja uključuje viši potencijal ljudskih bića i njihove stvarne potrebe, a ne ona koja se temelji na nekom drugom zastarjelom ekonomskom svjetomazoru. ■

Sengleskog prevela: Dijana Kotarac

TEŠKO I LAKO

Marsilio Ficino

*Teškoće u životu proizlaze iz laganog puta poroka,
lakoća u životu proizlazi iz teškog puta vrline.*

Marsilio Ficino piše Pieru del Neru, čovjeku najvećeg sjaja.

Koliko je teže napredovati sa sigurnošću razuma nego lutati nasumice, penjati se nego padati, isprobavati novo nego raditi uobičajeno, doprijeti do središta kruga nego pribjegavati bilo kojoj od bezbroj ostalih točaka. Koliko je teže pogoditi strijelom u metu, u njeno označeno središte, nego oko nje; držati se utabane staze ili brazde nego lutati amatom, ići savršeno ravno nego skrenuti u stranu. Jednako tako, teže je djelovati ispravno nego pogrešno, biti dobar nego loš.

Zaista, razvidno je da svi zastranjujemo svakoga dana i samo rijetki od nas djeluju časno i ispravno.

Unatoč tomu, božanski zakon kompenzira krajnje teškoće ovoga puta vrline dvjema povlasticama.

Prvo, vrline su tako čvrsto međusobno povezane da tko slijedi jednu, zadobiva ih sve. S druge strane, poroci su toliko međusobno nesukladni da ne mogu svi istovremeno biti u jednoj osobi. Jer, kako netko može istovremeno biti škrt i rasipan? Ili bezobziran i plah?

Drugo, nakon prvih poteškoća koje nastaju pri rađanju vrline, slijedi najlakši i najugodniji život. Kratku borbu slijedi vječna nagrada. A lakoću poroka brzo slijedi strašna teškoća i neprestani jad. Zato je Pitagora rekao: "Ne diraj biće s crnim repom!" Drugim riječima, bježi od poroka jer na njihovu tragu leži pomračenje uma i mučenje volje.

Zbogom, sjajni Nero! Budući da si zadobio vrlinu kroz poteškoće, dosegnuo si lakoću života vrlinom. Da bi odavde dosegnuo puninu sreće, podsjeti se da je teško i naporno iznova pronalaziti put iz dubokog ambisa poroka i uspinjati se do gornjih predjela, toliko teško da nitko nema potrebnu snagu za takav uspon bez naklonosti pravednog Jupitera i gorljive vrline koja bi ga uzdigla s tog mjesta do gornjeg, čistog i blistavog neba. ☰

S engleskog preveo: Rene Pongrac

Naziv izvornika: *Letter No. 55. The Letters of Marsilio Ficino. Volume 2 (Liber III).*

FILOZOFIJA I RELIGIJA

Julian Scott

Danas postoji duboka podvojenost između tih dvaju područja i većina ljudi ih doživljava suprotstavljenima. Religija se, prema općem shvaćanju, odnosi na vjeru ili slijepo vjerovanje, dok se filozofija povezuje s razumom. Čini se da je vjera u suprotnosti s razumom. Može li ta opozicija ikada biti pomirena?

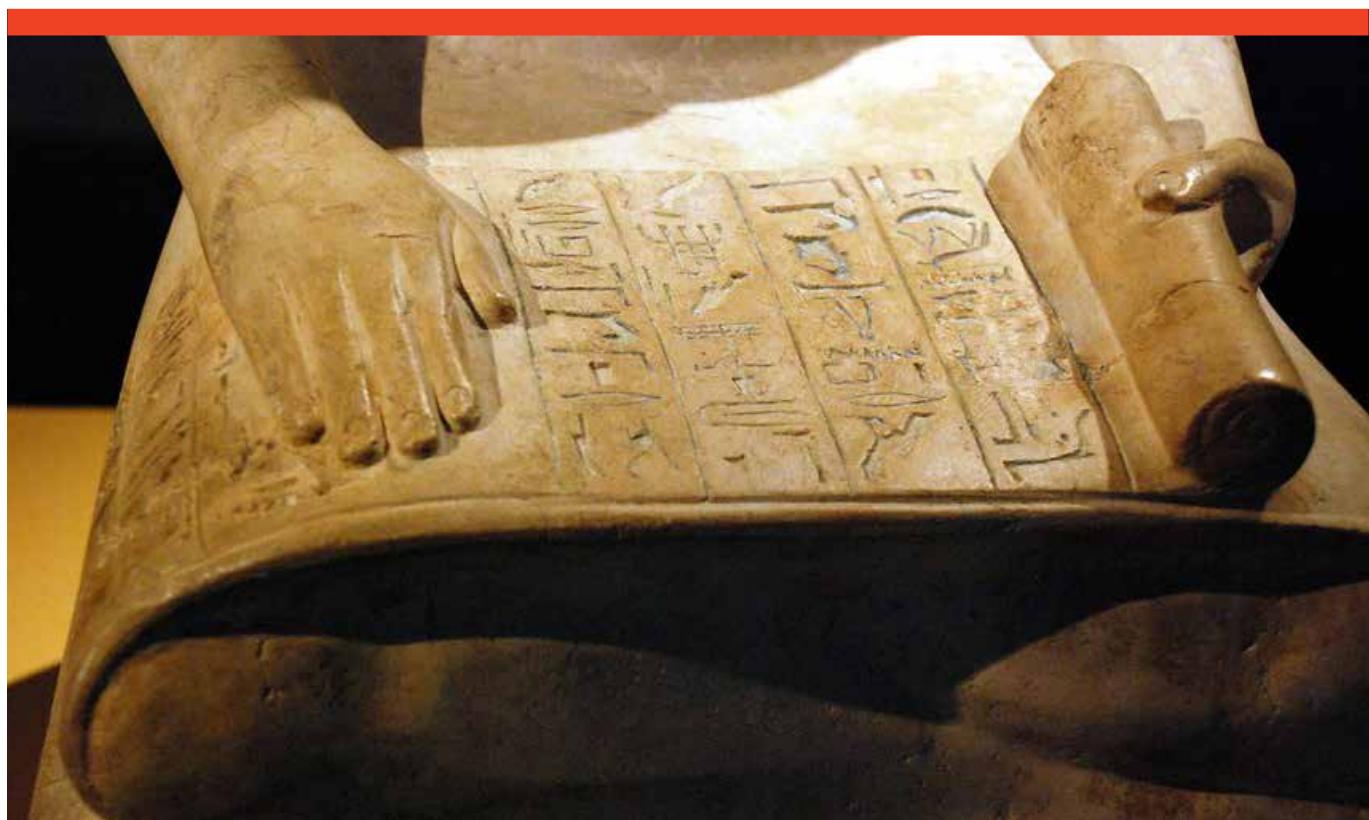
U svojoj se biti religija ne odnosi na vjeru, nego na sjedinjenje s Bogom. Pod time se podrazumijeva krajnji izvor svega, krajnji misterij, što god to bilo. Ako se filozofa definira kao onoga koji voli mudrost, kao onoga koji traga za istinom, čovjeka u potrazi za znanjem, neće li ga tada zanimati krajnji uzrok svih stvari?

Nije toliko sporno hoće li filozofa zanimati to pitanje, nego može li filozofija voditi k otkriću tog *neuzrakovanih uzroka*. Većina antičkih filozofa, osobito Platon i njegovi nasljednici, tvrdili su da je to doista

konačni cilj filozofije: voditi do otkrića Stvarnosti. Platon to gledište iznosi u svom *Mitu o pećini* u sedmom poglavljiju knjige *Država*. U toj alegoriji filozof slijedi put od tame neznanja preko varljivih sjena mišljenja do konačnog svjetla Istine, simbolizirane svjetлом izvan pećine i osvijetljene sjajnom svjetlošću Sunca.

Ako se filozofa definira kao onoga koji voli mudrost, kao onoga koji traga za istinom, čovjeka u potrazi za znanjem, neće li ga tada zanimati krajnji uzrok svih stvari?

Poput indijskih filozofa, Platon opisuje kako umrujući osjetila i uvježбавajući um u smirenom razlu-

čivanju i postojanosti, filozof može postići stanje unutarnjeg mira u kojem će moći jasno vidjeti Stvarnost. U tom će stanju Istina obasjati um, poput Sunca koje, uzdignuto nad planinama, osvjetjava blistavu površinu mirnog jezera. Filozofija je sredstvo postizanja tog stanja jasnog viđenja, koje se može usporediti s božanskim prosvjetljenjem, koje je također cilj religije.

Iako je vjerovao u neki oblik *Boga*, pa čak i *bogova*, Platona se ne smatra religioznim. Istovremeno je bio vrlo kritičan prema religiji svoga vremena, njezinom pogledu na bogove kao na potkupljiva, nepredvidiva bića, sa strastima i manama vrlo sličnim našima, kao da su stvoreni prema našoj slici, a ne obrnuto.

Što je, dakle, religija i kako se razlikuje od filozofije? Iako se u biti za religiju može reći da je put prema ponovnom ujedinjenju (lat. *religare* = ponovno se povezati), to je put k ponovnom ujedinjenju sa svojim istinskim Ja, sa svim bićima i s Bogom kao transcendentnim uzrokom svega, religije u praksi nude specifičan način života prožet obredima, molitvama i meditacijskim tehnikama, osmišljenima da vode tome cilju. Obično se dijele na dvije ili više razina: jedna sadrži intenzivnu praksu, poput redovništva, gdje je cijelokupni život pojedinca posvećen tom cilju, ili manje intenzivan način u kojem se sljedbenicima nalaže pridržavanje moralnog kodeksa i obavljanje niza djela ili obreda, poput hodočašća, bogoslužja ili pohadanja vjerskih službi u crkvi, džamiji ili hramu. Za mnoge vjernike to je način osiguranja sreće u zagrobnom životu, iako to nije bit religije, kao što ni puko racionalno rasuđivanje i rasprave o idejama nisu bit filozofije. I religija i filozofija, na svojoj najvišoj razini, mistične su aktivnosti,

u smislu da obje teže uspostavljanju dodira s najvišom Istinom koja obitava u području svetog.

Kako je, dakle, došlo do podjele između religije i filozofije? Prepostavljamo da je nastala u srednjem vijeku kao reakcija na prejaki utjecaj koji je religija tada imala nad svime, kada su ljudi spaljivani na lomačama zbog stavova koji su smatrani heretičkim ili suprotnim načelima vjere. Dakle, onda kada se filozofija oslobođila okova koje joj je nametnuo uskogrudan oblik religioznosti. Kada se tako oslobođila okova, sve se više i više udaljavala od nje, a u mnogim ju je slučajevima i potpuno odbacila, kao da je na nju postala "alergična".

I religija i filozofija, na svojoj najvišoj razini, mistične su aktivnosti, u smislu da obje teže uspostavljanju dodira s najvišom Istinom koja obitava u području svetog.

U dvadesetom stoljeću brojni su znanstvenici poput Josepha Campella i Mircea Eliadea započeli obnavljati mostove između religije i filozofije. Jednog dana, siguran sam, izvorno će se jedinstvo obnoviti: religija će postati filozofska, a filozofija će postati mističnija. Razum i vjera prestat će međusobno ratovati i shvatit će da su brat i sestra, te da mogu zajedno skladno napredovati na mukotrpnom putu prema Istini. ☩

MIT O PSIHI

Ana Jončić i Marijana Starčević Vukajlović

Oduvijek je čovjek istraživao svoju nutrinu pokušavajući razumjeti zakonitosti koji njime vladaju, a uzrokuju osjećaje, želje, misli, ponašanje i djelovanje. Nekada davno, u vrijeme kada nije osjećao izdvojenost i ekskluzivnost svojeg postojanja, odgovore je pronalazio istražujući prirodu u kojoj je živio i čiji dio je bio. Upoznavajući zakone prirode, upoznavao je zakone koji njega određuju i koje treba poštovati ako želi biti harmoničan dio te prirode i zauzeti ono mjesto u postojanju koje mu je, kao čovjeku, namijenjeno.

Današnji čovjek otuđen je od prirode i samog sebe. Drevna znanja su zaboravljena, a kriteriji vrijednosti promjenjivi i nestalni. Čovjek se iscrpljuje u zadovoljavanju vlastitih želja, bez jasne vizije cilja kojem treba težiti.

Potrebno je obnoviti zaboravljena znanja i pogledati čovjeka očima drevnih kultura i civilizacija. Tradicionalna psihologija čovjeka smatra dijelom prirode i uči ga što se dešava kada svjesno slijedi zakone prirode, a što kada se od njih udaljava.

Tri svijeta

Sve stare civilizacije govore o dvojnoj prirodi čovjeka: zemaljskoj i nebeskoj, odnosno animalnoj i božanskoj. Čovjek je biće koje djeluje na Zemlji, u svijetu pojave, dok se njegovi korijeni nalaze na Nebu, u vječnosti. Zbog toga izražava i živi dvije krajnosti: vlastitu nižu i višu prirodu.

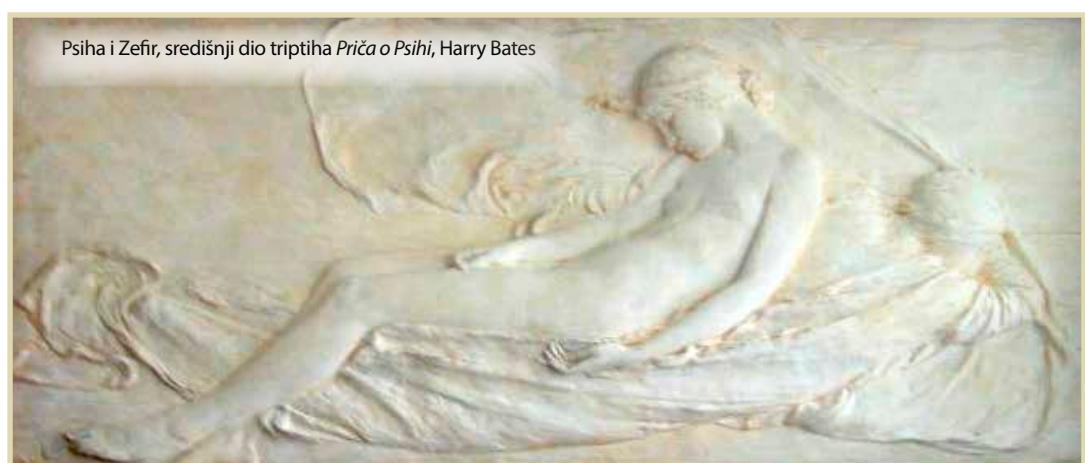
Niža ili zemaljska, animalna priroda čovjeka, ne odnosi se (kao što bi to na prvi pogled moglo izgledati) na njegovu fizičku egzistenciju: rad, odmor, odijevanje, konzumiranje hrane, fiziološke potrebe itd. Niža priroda podrazumijeva sve impulse u čovjeku koji vezuju i usmjeravaju svijest čovjeka isključivo na ispunjavanje njegovih materijalnih i instinktivnih potreba, uključujući egocentričan i egoističan odnos prema drugim bićima. Naime, čitavo usmjerjenje izražavanja niže ljudske prirode moglo bi se svesti na formulaciju: "Ja – prvi i jedini".

Viša priroda označava impulse koji usmjeravaju svijest čovjeka prema spoznaji vlastite svrhe i mesta u postojanju, te prema nužnoj vlastitoj transformaciji da bi čovjek mogao živjeti istinske karakteristike vlastitog bića.

Viša ili nebeska priroda podrazumijeva izražavanje i življenje esencije Čovjeka: usklađenost svih čovjekovih potencijala sa zakonima prirode, uključujući moralni odnos prema drugim bićima.

Prema tradicijama, obje strane ljudske prirode korisne su u evoluciji čovjeka kao bića, ali ih mora znati međusobno uskladiti i dati im pravo mjesto i vrijednost koju imaju. Čovjek treba naučiti egzistirati kao cjelina i tada, kaže se, postaje ravan bogovima. O tome nam govori mit o Heraklu, grčkom junaku božanskog porijekla koji kroz svoje radove-kušnje stječe besmrtnost.

Stara učenja govore nam o čovjeku na neki način razapetom između Zemlje i Neba. Postoji vječni sukob

Psiha i Zefir, središnji dio triptiha *Priča o Psihi*, Harry Bates

i izvor patnje u svakom ljudskom biću: nepoznavanje vlastite niže i više prirode često puta čini od čovjekova života orahovu ljsku koju potapa svaka nova struja...

Kako upoznati vlastitu dvojnu prirodu i kako odrediti mjesto i važnost suprotnih impulsa koji u nama djeluju? Što je uopće kontakt točka dviju strana naše vlastite prirode?

Vjenčanje Psihe, Edward Burne-Jones

Posrednik i veza između zemaljskog i nebeskog u čovjeku jest njegova psiha. Stari Grci iznose konstituciju čovjeka kroz shemu triju svjetova:

- duhovni svijet ili *NOUS*
- psihički svijet ili *PSYCHE*
- fizički svijet ili *SOMA*

Tri svijeta označavaju vidljive i nevidljive nivoe unutar kojih čovjek postoji, odnosno nivoe od kojih se sastoji njegovo cijelovito biće.

Fizički nivo obuhvaća fizičko tijelo čovjeka i vitalnu energiju koja mu je potrebna za djelovanje. Prema Grcima, to je najgrublja, odnosno najgušća dimenzija postojanja.

Duhovni nivo sadrži sve esencijalne snage čovjeka koje su nepromjenjive i vječne. To je najsuptilnija dimenzija čovjeka.

Psyche ili duša zadire unutar fizičkog i duhovnog svijeta i povezuje ih. Psiha sadrži emocije i misli čovjeka pomoću kojih on stvara različite predodžbe te time ima ulogu dimenzije posrednika čija je osnovna karakteristika dinamika.

Psiha otvara vrata u Kupidov vrt, John William Waterhouse

Unutar nje susreću se impulsi duhovnog i materijalnog svijeta pa je nazivaju još i *raskrižje puteva*. O čistoći ili prohodnosti psihe ili duše ovisit će prenošenje duhovnih, vječnih impulsa u svakodnevni život čovjeka. Nazivaju je još i zrcalom, jer se na njoj odražavaju svi duhovni i instinktivni pokretaci čovjeka. Ona može dati sliku već spomenute animalne ili božanske prirode čovjeka, ovisno o tome uz kakve se impulse veže.

Jedan od simbola psihe u starim tradicijama bio je Mjesec, kao onaj koji nema vlastitu svjetlost nego odražava svjetlost Sunca.

Kod Egiptčana, naprimjer, ta je simbolika dana simbolom Mjeseceve barke, one koja nosi Sunce Duh.

Ako je psiha prohodna, odnosno duša čista, bez barijera sastavljenih od iluzija, strahova i egoizma, kao rezultat posredovanja takve psihe, sve dimenzije čovjeka moći će međusobno komunicirati.

"Mjesec će odraziti svjetlost Sunca", Nebo i Zemlja u čovjeku moći će se povezati u skladnu aktivnu cjelinu. Takav sklad manifestirat će se u djelovanju Čovjeka u pojavnom svijetu. Time će, kaže se u tradicijama, čovjek živjeti svoju božansku prirodu i ispu-

niti svoj smisao na putu evolucije. O tome simbolički govori rimski mit o Psihi.

Mit o psihi

Živjeli jednom kralj i kraljica i imali tri kćeri. Sve tri bile su prekrasne, no najmlađa, Psiha, bila je toliko lijepa da se riječima nije dalo iskazati. Glas o njezinoj ljepoti proširio se i izvan kraljevstva i sve više ljudi dolazilo je pokloniti se smrtnoj djevojci, iskazujući joj počasti kao boginji. Venerina svetišta su opustjela, a narod je Psihu slavio kao Veneru rođenu u ljudskom obličju. To naljuti boginju i ona odluči kazniti Psihu. Pozove sina Amora i naredi mu da svojom ljubavnom strijelom rani Psihu tako da se smrtno zaljubi u najružnijeg i najbjednjeg čovjeka.

U međuvremenu, kralj se zabrinuo zbog počasti koja se iskazivala Psihi. Obje starije kćeri već je odavno udomio, ali za Psihu se ne pojavi prosac. Svi su joj se divili i slavili božansku ljepotu, ali nitko nije ni pomiclao da je zaprosi. Kralj odluči da za savjet upita drevno proročište, no odgovor koji je čuo zaprepasti ga i još više razalosti. Rečeno mu je da Psihu u vjenčanoj odori odvede na vrh strme litice, gdje će po nju doći strašni divlji zmaj i odvesti je kao svoju nevjестu.

Kralju se srce steglo od tuge, ali morao je poslušati proročanstvo. Opremi Psihu kako je naloženo i odvede je na označeno mjesto. A kada je ostala sama, očekujući svoju gorku sudbinu, doleti Amor da izvrši zapovijed svoje majke. No, bio je dovoljan jedan pogled na njezinu ljepotu da zaboravi svoj zadatak i umjesto Psihu, sam sebe rani ljubavnom strijelom. Na krilima vjetra Zefira spusti je u dolinu podno litice, pred raskošnu palaču da tu živi u raskoši i blagostanju. Preko dana služile su je nevidljive službenice, ugadajući svakoj njezinoj želji, a obnoć je dolazio Amor da joj iskaže svoju ljubav. Tako je Psiha provodila sretne dane u božanskoj dolini, a jedini uvjet njezinoj sreći bio je da ne ispituje niti pokušava otkriti tko je i kako izgleda njezin muž.

U međuvremenu, glas o proročanstvu i teškoj sodbini koja je Psihi određena stiže do njezinih sestara. One dodoše na liticu gdje ju je, kako su vjerovale, oteo strašni zmaj i stanu je oplakivati glasno naričući. Njihove jadikovke stigoše do Psihe. Njoj se sažale sestre zbog toga što ne

Amor i Psiha, Reinhold Begas

znaju koliko je sretna, a kako joj je već dosadilo samovanje, te noći stade moliti svog neznanog muža da joj dozvoli vidjeti sestre. Unatoč Amorovu protivljenju i upozorenju da izaziva zlu kob, tako je uporno molila da Amor popusti. I tako, kada su sestre ponovno došle na vrh litice da ožale Psihu, dohvati ih Zefir i kao nekad Psihu, spusti ih u dolinu.

Beskraina je bila radost sestara kada su se ponovno srele, a još veće čudjenje izazva saznanje da Psiha ne živi u hladnoj, mračnoj zmajevoj pećini, nego u kraljevskoj dolini. I crv zavisti stade se uvlačiti u srca njezinih sestara, pa kada su lukavo otkrile da Psiha ne poznaje lik svojega muža, počnu je uvjeravati da je onaj koji joj noću dolazi otrovna zmija. Praveći se zabrinute za njezinu sudbinu, nagovore je da potajno pripremi uljanicu i nož pa da noću, kad joj muž tvrdio zaspri, osvijetli njegovo lice i, ako se pokaže da su njihove sumnje točne, neka ga probode nožem.

Psiha učini kako su joj sestre savjetovale. Iste noći potajno zapali uljanicu spremno držeći nož da probode strašnu zvijer. No, od onog što je ugledala zastane joj dah. Umjesto strašne zmije, na krevetu pokraj nje ležao je Amor božanske ljepote. Obuzme je nježnost i nagne se da ga poljubi, ali u tom trenu vrelo ulje iz uljanice kapne na Amorovo rame i on se probudi. Shvativši nevjerojatno svoje žene, koja je prekršila obećanje da nikad neće istraživati njegov lik, on istog trenutka nestade.

Prekasno je Psiha shvatila ludost svog postupka. Slomljena od bola pohrli rijeci da u njoj zauvijek utopi svoje jade. No, rijeka je izbacila na obalu, a na njoj je dočeka šumsko božanstvo Pan, savje-

tujući joj da umjesto plača i tuge, molitvama i izvršavanjem svojih dužnosti ponovno zavrijedi Amorovu ljubav i povjerenje.

Tada Psiha odluči prvo kazniti svoje sestre koje su je svojom pakošću i zavišću navele na sumnju i izdaju

pa prvo jednoj, a zatim drugoj ispriča istu priču: kako ju je Amor istjerao iz doline i rekao da će se oženiti njom, njezinom sestrom. Polakome se sestre za raskošnim životom i ljubavlju

Amorovom koja im se obećava, pa polete na liticu i

Psiha otvara zlatnu kutiju, John William Waterhouse

bez razmišljanja bace se u ponor očekujući meka krila Zefirova. No, ovaj put Zefira nije bilo i obje sestre dočekaše smrt na oštrim stijenama. Nakon toga Psiha krene u svijet tražiti Amora.

Za to je vrijeme Amor u dvorima svoje majke bоловao od rane nanijete vrelim uljem, ali još više od ljubavne boli za onom koja mu nije vjerovala. A Venera, još ljuća na Psihu što joj je i sina navela na neposluh, počne je tražiti po cijeloj zemlji s namjerom da se osveti. Psiha sama dođe pred dvore boginjine nadajući se da će tamo naći svog muža, spremna poniznošću ublažiti Venerin gnjev.

Boginja ne umilostivi pogled na bijednu i izmučenu Psihu, nego pozove svoje sluškinje, Samoću i Tugu, da je dobro izmuče, a nakon toga joj zada tri nemoguća zadatka.

Prvo je odvede pred veliki kup raznovrsnog sjemenja i naredi da ga prije večeri razvrsta na kupove. Ne bi Psiha sama uspjela obaviti taj zadatak da joj u pomoć nisu pritekli mravi i razvrstali sjemenje kako je Venera naredila. Izvršen zadatak ne odobrovolji Veneru, nego ona odmah zada novi. Pokaže Psihi gaj pokraj rijeke

Zadaci Psihe, John Roddam Spencer Stanhope

u kojem su pasle zlatnorune ovce, bijesne na sunčanoj žezi, i naredi da joj donese pregršt zlatnog runa. Ni ovaj zadatak ne bi mogla Psiha izvršiti da joj nije pomogla trska, savjetujući je da pričeka večer kada će se stišati sunčeva žega i stado primiriti. Tada neka se potiho približi grmlju pokraj rijeke, gdje su ovce pile vodu, a niti zlatnog runa ostale zapletene u lišću, pa neka ih samo skine s grmlja. Tako je Psiha učinila te izvršila i drugi zadatak. No, Venera joj odmah smisli treći: da s vrhunca visoke i strme planine, s izvora koji čuvaju strašni zmajevi, doneše vrč hladne vode. I ovaj put je Psiha dobila pomoć. Kraljevski orao umjesto nje uzme vrč i hitro izbjegavajući zmajeve, dođe do izvora, zahvati vode i doneše joj puni vrč.

Veneru još više razljuti što je Psiha sva tri zadatka uspješno izvršila i sluteći da to nije mogla sama nego uz nečiju pomoć, zada joj još jedan, najteži: zatraži od nje da siđe u Podzemlje i od Prozerpine zamoli kutijicu s malo njezine ljepote kako bi se Venera mogla uljepšati.

Kad je čula što Venera traži, Psiha se očajna popne na visoki toranj s namjerom da se baci i tako najbrže, ali zauvijek, stigne u Podzemni svijet. No toranj progovori ljudskim glasom i pouči je kako da nađe ulaz u svijet mrtvih, kako da dođe do Prozerpine, izmoli kutijicu i vrati se. A posebno je upozori da nipošto ne otvara kutijicu, nego da je zatvorenu preda Veneri.

Kako ju je toranj savjetovao, tako je Psiha i učinila. Ali, kad je već s kutijicom sretno izišla iz Podzemnog svijeta, obuzme je znatiželja i ona otvorit će kutiju. No, u njoj nije bila nikakva ljepota, nego ledeni san smrti koji je odmah omami i ona se sruši.

Amoru je u međuvremenu zarasla rana i on zaželi vidjeti voljenu Psihu.

Usprkos stražama koje je Venera postavila, on pobegne iz dvora i nađe Psihu kako kao mrtva leži na putu. Odmah rastjera smrtni san, ponovno ga zatvori u kutiju, a svojom strijelom nježno probudi Psihu. Tako Psiha predstavlja Veneri i izvrši i taj, najteži zadatak. A Amor poleti velikom Jupiteru i izmoli njegovu dozvolu da mu Psiha bude žena, što je na kraju i Venera moralna prihvati. Kako brak ne bi bio neskladan, Jupiter učini Psihu besmrtnom da zauvijek bude uz Amora. Prva kći rođena iz tog braka nazvana je *Radost*.

* * *

Spomenut ćemo samo neke najvažnije od simboličkih elemenata tog mita:

PSIHA simbolizira ljudsku dušu rastrzanu osjećajima, mislima i vlastitim predodžbama stvarnosti.

AMOR Psihin nevidljivi muž koji je spašava, predstavlja impuls duhovnog svijeta.

VENERA boginja ljubavi, predstavlja snagu prirode koja se u životu čovjeka očituje dvojako:

kao *Venera Urania* – božanska, nebeska ljubav, i kao *Venera Pandemus* – zemaljska ljubav, vezana za instinkte. Ako čovjek izgubi kontakt s impulsima duhovnog svijeta, pada u ropstvo Venere Pandemus.

PSIHINE SESTRE označavaju utjecaj impulsa fizičkog i animalnog tipa.

SADRŽAJ: Psiha je simbolički prikazana kao osjetljiva, impulzivna žena čiju ljepotu svi ljudi slave, ali koja ostaje nedostupna. Ona sebi ne može naći muža među smrtnim ljudima, sve dok se u nju ne zaljubi božanstvo.

Brak s nevidljivim bićem, Amorom, otkriva joj ljepotu i savršenstvo ljubavi. Psiha otkriva stanje harmonije i postaje savršeno sretna.

U trenutku probudjenih sumnji, nižih impulsa koje ne može kontrolirati, ona traži materijalne dokaze o ljepoti onoga koji je usrećuje. Time gubi Amora koji je povrijeđen napušta i povlači se u nebeski svijet. Za Psihu je gubitak nenađoknadiv. Izgubljena i očajna tek tada spoznaje siromaštvo života bez smisla i poticaja koji daje Amor. Prvi svjestan i samostalan korak Psihe je kažnjavanje sestara, odnosno uništavanje vlastitih nekontroliranih (nižih) impulsa, te odlučno traženje Amora, bez obzira na teškoće, kušnje i prepreke koje joj postavlja Venera. Psihin put je trnovit, ali joj snagu daje njezina vlastita odluka i jednom upoznata božanska ljubav. Međutim, Psiha se ipak ne može izboriti sama i pomoći joj, kao rezultat njezinog vlastitog truda, dolazi u neočekivanim trenucima. Na

samom kraju svojih kušnji, ona ipak ponovno popušta svojoj radoznalosti, nekontroliranom impulsu (želji) koji je zaustavlja, te ona ostaje uspavana na samim vratima Podzemnog svijeta. U tom trenutku pronađa je Amor koji je odvodi u nebeski svijet. Bogovi posvećuju njihov brak pa Psiha, vječno sjedinjena s Amorom, postaje besmrtna.

Taj mit govori nam o procesu razvoja, putu koji prolazi svaka ljudska duša da bi ostvarila svoju svrhu. Ta je svrha označena u mitu kao *sveti brak Amora i Psihe*, koji u tradicijama predstavlja smisao života svakog čovjeka. Naime, svaki čovjek mora proći putem nutarnjeg razvoja: kušnji i strahova zbog svoje promjenjive prirode opterećene željama koje ne zna usmjeriti, niti ih kontrolirati, sve dok ih uz pomoć vlastite volje ne harmonizira, svjesno tražeći i uspostavljući kontakt s vlastitim duhovnim svijetom. Veza između Amora i Psihe, Neba i Zemlje, koji postoje u svakom čovjeku, manifestira se, dakle, kao konačno uspostavljanje harmonije: Amor daje kriterije, principe i smjer življenu, a Psiha je dimenzija čovjeka u kojoj se taj impuls treba odraziti i prenijeti pomoću moralnog djelovanja u svakodnevnom životu.

Prema tradicijama, samo onaj čovjek koji pokušava živjeti vječne, moralne vrijednosti, nalazi se na putu ostvarenja zakona harmonije: izražavanja i življenja vlastite esencije, vlastite božanske prirode. ☩

Kupid i Psiha u prisutnosti bogova, Vincenzo Camuccini

Razgovori s Goetheom

Nakon što je dovršio svoje kritičke studije *Prilozi pjesništvu*, u kojima je upućivao na Goetheovo životno djelo kao književni uzor i putokaz u budućnost, Johann Peter Eckermann, njemački pjesnik i pisac, šalje ih Goetheu kako bi mu njegova preporuka lakše pribavila izdavača. Kad se početkom lipnja 1823. i sam pojavi u Weimaru, vrlo se dojmio Goethea te ga je on odmah odredio za redaktora svoga književnog opusa.

Kao najmlađi sin u siromašnoj seoskoj porodici, Eckermann se zbog nedostatka novca vrlo teško školovao i morao se smalziti na razne načine. Na više mesta u svojim pismima ističe važnost sudbonosnog susreta s Goetheom i sreću koju je pronašao u prija-

teljevanju s njim. Sam Goethe za sebe kaže: "Imam tu veliku prednost što sam rođen u doba kada su se zbivali najveći svjetski događaji, koji su se nastavljali tijekom mojega dugog života, te što sam bio živi svjedok sedmogodišnjeg rata, zatim odvajanja Amerike od Engleske, nadalje Francuske revolucije i, naposljetku, cijeloga Napoleonova razdoblja, sve do propasti junaka i događaja koji su uslijedili."

Eckermann je u *Razgovorima*¹ zabilježio Goetheove prosvjetljujuće i neprocjenjive ideje i izjave o životu, umjetnosti i znanosti.

¹Johann Peter Eckermann. *Razgovori s Goetheom: posljednjih godina njegova života*. Zagreb. Scarabeus-naklada. 2006.

[...] Svi mi vjerujemo da sami najbolje znamo i pri-tom se poneki i izgube, a poneki zbog toga dugo lutaju. No, sada više nema vremena za lutanje, tomu smo služili mi stariji, a od kakve bi koristi bilo sve ono naše traganje i lutanje kada biste se vi mladi kretali istim tim putovima? Tada nikada i ne bismo napredovali! Nama starima ta se zabluda pripisuje u zasluge, jer nismo zatekli utabane staze; od onoga, međutim, koji kasnije nastupa na svjetskoj pozornici, očekuje se više; taj ne bi trebao tragati i lutati, već bi morao iskoristiti savjete starijih i odmah krenuti pravim putem.

No, ostavite zasad velike stvari postrani. Predugo ste im težili, vrijeme je za razdoblje životne vedrine, a najbolje sredstvo koje vodi prema tome cilju jest bavljenje malim stvarima.

[...] Ustrajte u tome i uvijek se čvrsto držite sadašnjosti. Svako stanje, pa čak i svaki trenutak, od neprocjenjive je vrijednosti, jer predstavlja cijelu jednu vječnost.

Općenito se, reče Goethe, na akademijama previše toga radi, i previše toga beskorisnoga.

Pojedini nastavnici također previše proširuju svoje predmete, daleko iznad potreba studenata, u prijašnjim

izostavlja i zaboravlja. Tko je pametan, odbacuje sve one zadatke koji mu remete pozornost, ograničuje se na jednu struku i u njoj se usavršava.

Kada bi duh i visoko obrazovanje, reče on, mogli postati općim dobrom, pjesnik bi imao dobre karte: mogao bi uvijek biti istinit i ne bi morao zazirati od iskazivanja onoga što je najbolje.

[...] Uvijek je najrazboritije da se svatko bavi svojim zanatom, onime za što je rođen i što je naučio, te da druge ne ometa u njihovu poslu. Postolar neka se drži svoga kalupa, seljak neka bude za plugom, a knez neka vlada. Jer, i to je zanat koji valja naučiti i kojega se ne bi smio prihvatići onaj koji ga ne razumije.

Kada je nekome sedamdeset i pet godina, nastavi on razdragano, ne može mu se dogoditi da ponekad ne pomisli i na smrt. Ta me pomisao čini savršeno spokojnim, jer čvrstog sam uvjerenja da je naš duh biće neuništive prirode; nešto što djeluje za vijke vjekova. Nalik je Suncu čiji se zalazak samo pričinja našim zemaljskim očima, dok ono zapravo nikada ne zalazi, već i dalje neprekidno svijetli.

vremenima kemija i botanika predavale su se kao dio medicine, i liječniku je to bilo sasvim dovoljno. Danas su kemija i botanika postale zasebne nepregledne znanosti, a svaka od njih iziskuje cijeli jedan ljudski život, što se od liječnika i zahtijeva, uza sve ostalo! Iz toga se, međutim, ništa ne može izrodit; jedno se zbog drugoga

Svjet ostaje uvijek isti, reče Goethe, okolnosti se ponavljaju, jedan narod živi, voli i osjeća kao i drugi; zašto onda i jedan pjesnik ne bi pjevao kao drugi? Životne situacije su istovjetne, zašto onda i situacije pjesama također ne bi bile istovjetne?

[...] Čovjek i uza sve svoje gluposti i zablude voden višom rukom stiže do sretnoga cilja.

[...] Tko želi djelovati ispravno, taj nikada ne smije prigovarati niti se brinuti za ono što ne valja, već mora vazda činiti ono što je dobro. Jer, nije stvar u tome da se nešto ruši, nego da se izgradi nešto čemu će se čovječanstvo radovati.

S pravom se kaže, nastavi Goethe, da je želja za zajedničkom izgradnjom svih ljudskih sposobnosti najpoželjnija i najsjajnija stvar. No čovjek nije za takvo što rođen i svaki pojedinac zapravo mora odgajati sebe samoga kao posebno biće, ali ipak pokušati shvatiti što su sva bića zajedno.

I da! Ta što mi znamo dokle seže sva ta naša duhovnost!

Čovjek nije rođen za rješavanje svjetskih problema, već da istražuje kuda vodi koji problem i da se drži

granica shvatljivoga. Njegove su sposobnosti nedostatne da bi mogle određivati odnose u svemiru, a kada bi u kozmička prostranstva htio unijeti razum, uz njegove bi oskudne mogućnosti to bio uzaludan trud! Razum čovjeka i onaj božanstva dvije su posvema različite stvari...

Sve što činimo ima i svoje posljedice. Ono što je, međutim, pametno i ispravno, ne donosi uvijek i povoljan rezultat, kao što i ono pogrešno ne donosi uvijek i nešto nepovoljno; štoviše, ono često djeluje sasvim suprotno.

Uvijek govorim i ponavljam, započe, kako ovaj svijet i ne bi mogao postojati da nije tako jednostavan. Ovo bijedno tlo ljudi obrađuju već tisuću godina, a snaga mu je uvijek ista. Malo kiše, malo sunca, i svakog će proljeća opet ozelenjeti, i tako dalje. ☺

Priredio: Vlado Janković

KLIZALIŠTE

Gilad Sommer

Pokušavajući klizati se u washingtonskom *Sculpture Gardenu*, iskusio sam jedan od onih predivnih trenutaka kada prepoznajemo da nam život govori kroz naoko obične situacije. Gledajući sretna lica – svih uzrasta, nacionalnosti i boja kože – kako se vrte u krug, morao sam se diviti ljepoti čovječanstva i zapitati se zašto je nama ljudima toliko teško živjeti u zajedništvu i dijeliti ovaj svijet.

Primijetio sam kako se unutar ogradenog klizališta klizači prirodno raspoređuju u tri kruga. Vanjski krug sačinjavali su oni najbliži ogradi – početnici koji se prije nisu klizali, roditelji i mala djeca te poneki stariji čovjek mladenačkog duha, dovoljno hrabar okušati se u novoj pustolovini. U nedostatku samopouzdanja i vještine, klizači vanjskog kruga držali su se za ogradu, ne ispuštajući je iz ruku, iako bi se tu i tamo poneki odvazili i nakratko pokušali klizati se samostalno.

Drugi krug činili su oni koji su se usudili otisnuti od ograde, polagano šeprtljajući, ubrzavajući i kočeći, ubrzavajući i kočeći, učeći osnove samostalnog kretanja. Tu i tamo bi se poskliznuli i pali, ali su bez okljevanja hrabro ustajali i nastavljadi, shvaćajući da je padanje i ustajanje prirodan dio učenja.

Konačno, središnji krug činila je većina klizača, onih koji češće kližu pa su relativno slobodno uživali

u osjećaju brzine, dok su istodobno učili nove trikove. Vladanje vještinom pomoglo im je nadići strah... ili je to možda bilo obratno?

Postojaо je i četvrti tip klizača, samo nekolicina njih, koji su savršeno ovladali tehnikom. Klizali su hitro između ostalih klizača, vjugajući između krugova, u potpunosti uživajući u slobodi koju donosi majstorstvo. Među tom četvrtom kategorijom klizali su se i čuvari, vodeći brigu da svi poštuju nekoliko jednostavnih, ali neophodnih pravila i osiguravajući da nitko ne dovodi u opasnost sebe i druge klizače.

Ono što je bilo izuzetno u cijeloj situaciji, savršeno je strpljenje i poštovanje među klizačima. Nije bilo naguravanja niti ismijavanja sporijih klizača i nitko nije ulijetao u tuđu putanju.

Bio je to prekrasan sklad različitih brzina i razina.

Živjeti u ovome svijetu koji hinduisti nazivaju *samsara* daleko je kompleksnije od snalaženja na klizalištu. Ali i u klizalištu života mi dijelimo zajedničku težnju za umijećem – umijećem u onim vještinama koje nam omogućuju da živimo život u njegovoj punini.

U tom nastojanju ima mnogo toga što bismo mogli naučiti iz sklada klizališta. ☩

S engleskog preveo: Siniša Miljević

Gekon otkriva moć Spidermana

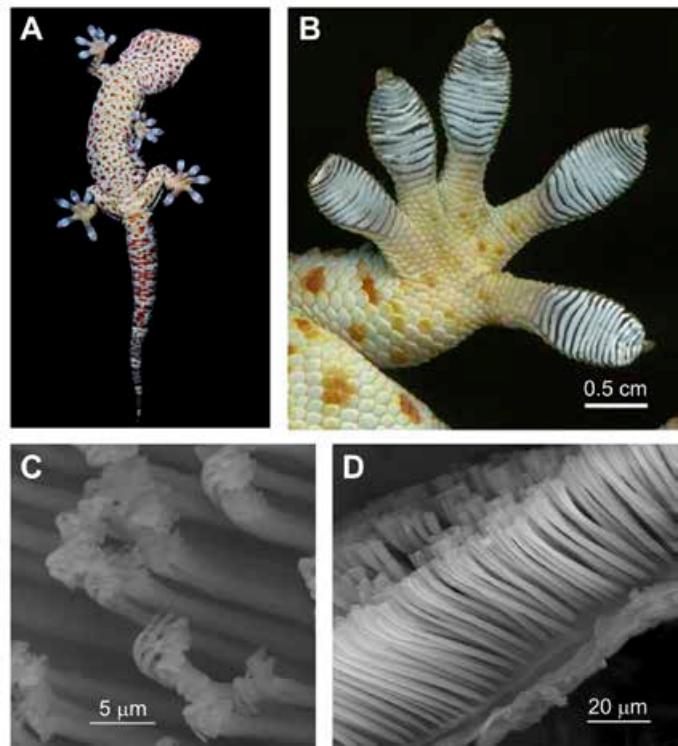

Kad promatramo gekona, gmaza iz porodice guštera, kako gmiže po zidovima gore i dolje brzinom od nekoliko metara u sekundi, čini nam se da ima nekakve super moći kojima se odupire zakonu fizike. S lakoćom se penje po svim vrstama površina i na njima se može održati samo jednim prstom. Kako to uspijeva? To čudo evolucije je već u IV. st. pr. Kr. opazio grčki filozof Aristotel, a nije ostavilo ravnodušne ni današnje istraživače. Njegova sposobnost lijepljenja na površinu ne može, naravno, biti u suprotnosti sa zakonima fizike, koje je tek trebalo otkriti. Sve do 2002. godine stručnjaci su gekonovu sposobnost prianjanja pripisivali kapilarnim silama između podloge i dlačica na njegovim stopalima, kada su istraživanja pokazala da ta sila ne djeluju na svim površinama na kojima se gekon može kretati. Teorija je zbog toga bila odbačena. Daljnjim istraživanjima u kojima su se koristili elektronskim mikroskopom, dokazali su da su za pojavu *suhog prianjanja* zasluzne takozvane *Van der Waalsove sile*, koje djeluju između gekonovih dlačica i površine. Istraživanjima se pokazalo da se gekon pri prianjanju služi samo s 3% dlačica, što je i razumljivo. Naime, sve njegove dlačice ne mogu sudjelovati istovremeno jer se ne mogu sve istovremeno usmjeriti jednakom, a na hrapavoj povr-

šini ne mogu sve dlačice jednakomjerno biti u dodiru s površinom. Sile prianjanja tih dlačica dovoljno su velike da i tako mali postotak gekonu omogućuje čvrsto prianjanje. Ostale dlačice mu itekako dobro dođu, naročito tijekom jakih tropskih vjetrova, kod obrane od grabežljivaca i kod mogućih padova, gdje se može uhvatiti za lišće ili granu. Prianjanje koje gekon uspostavlja s površinom je neposredno, i djeluje na svakoj površini (čak i u vakuumu ili pod vodom), pri čemu gekon ne ispušta ljepljive tvari.

MEHANIZAM PRIJANJANJA NA STOPALIMA

Gekonova je tajna u neobičnom prirodnom mehanizmu koji je ta vrsta razvila. Naime, tijekom evolucije njihova stopala su se oblikovala na takav način da imaju na milijune suhih dlačica za hvatanje koje im omogućuju kretanje po skoro svakoj površini. To je jedan od najučinkovitijih i najprilagodljivijih mehanizama prianjanja koji omogućuje kretanje po hrapavim i glatkim površinama u svim smjerovima. Svaka dlačica na stopalu najviše istraživanog gekona duga je približno 110 μm i široka 4,2 μm , a vrh je dug otprilike 200 nm (jednako je širok), kraći je od valne duljine vidne svjetlosti. Sile koje omogućuju taj mehanizam prianjanja nazivaju se *Van der Waalsove sile*, zahvaljujući kojima se gekon

na zidu drži samo jednim prstom. No, te sile zapravo su vrlo malene. Kako to da one gekona drže na površini, a čovjek se ne može zalijepiti svojim dlanom? Ključnu ulogu imaju upravo dlačice koje su toliko guste i tanke da je njihova ukupna kontaktna površina izvanredno velika, dok naš dlan, pritisnut na površinu zida, dotiče zid samo na nekoliko mjesta.

VAN DER WAALSOVE SILE

Van der Waalsove sile slabe su privlačne sile između molekula koje nastaju zbog nejednakomjernog rasporeda i gibanja elektrona u atomima molekula. Postoje tri vrste Van der Waalsovih veza: orientacijske, induktivske i disperzijske. Cjelokupna Van der Waalsova veza rezultat je utjecaja sve tri vrste veza. Kako bismo lakše objasnili te zakone, pojednostaviti ćemo i zamisliti samo jednu dlačicu, pritisnuto uza zid. Naravno da se na kraju te dlačice nalazi više atoma, ali uzmimo za primjer samo jedan atom. On postaje polariziran (npr. pozitivan naboj se približava zidu) i zbog toga privlači elektron (negativan naboj) najbližeg atoma zida. Na takav način nastaje privlačna sila između pozitivnog i negativnog naboja. Budući da se na kraju dlačice nalaze tisuće atoma, oni svojim neprestanim gibanjem uspostavljaju neprekidnu privlačnu silu. Sila koja djeluje između pojedine dlačice i zida, prema izračunima iznosi otprilike $20 \mu\text{N}$ (mjerena je $40 \mu\text{N}$ [prof. Kellar]), a kako sva četiri stopala ukupno imaju oko 6,5 milijuna dlačica, to znači da je ukupna privlačna sila 130 N (koja bi mogla zadržati masu od 13 kg). Tako je najveća masa s kojom bi se gekon mogao

zadržati na zidu, 43 puta veća od njegove mase, što znači da bi bio sposoban zadržati se samo jednim prstom.

KAKO OTPUSTITI TAJ SNAŽAN PRIJEM?

Gekon se s lakoćom odlijepi od zida, i to u sićušnih 15 milisekundi. Kad pomakne nogu, povećava se udaljenost između dlačice i zida, pri čemu popuste slabe Van der Waalsove sile između molekula. Ali odlijepiti sve dlačice odjednom je preteško jer je zbroj svih sila velik. Kako pojedinačna dlačica malo znači u tom ukupnom broju, zadatak se pojednostavljuje ako se dlačice odlepjuju postupno. Zbog toga se gekon služi s dva mehanizma koji oslabljuju sile prijema. Jedan od mehanizama sličan je onome pri odlepljivanju ljepljive trake. Naime, gekon se pomiče tako da savija stopala, postupno ih diže od vrhova prstiju prema sredini stopala i tako prekida sile. Drugi mehanizam koji su znanstvenici otkrili jest da se s povećanjem kuta iznad 30° između površine podloge i dlačica, sile kidaju i stopalo se odlepjuje. Kako se taj kut povećava, povećava se napetost na vrhu dlačica, zbog čega se prekidaju privlačne sile između molekula.

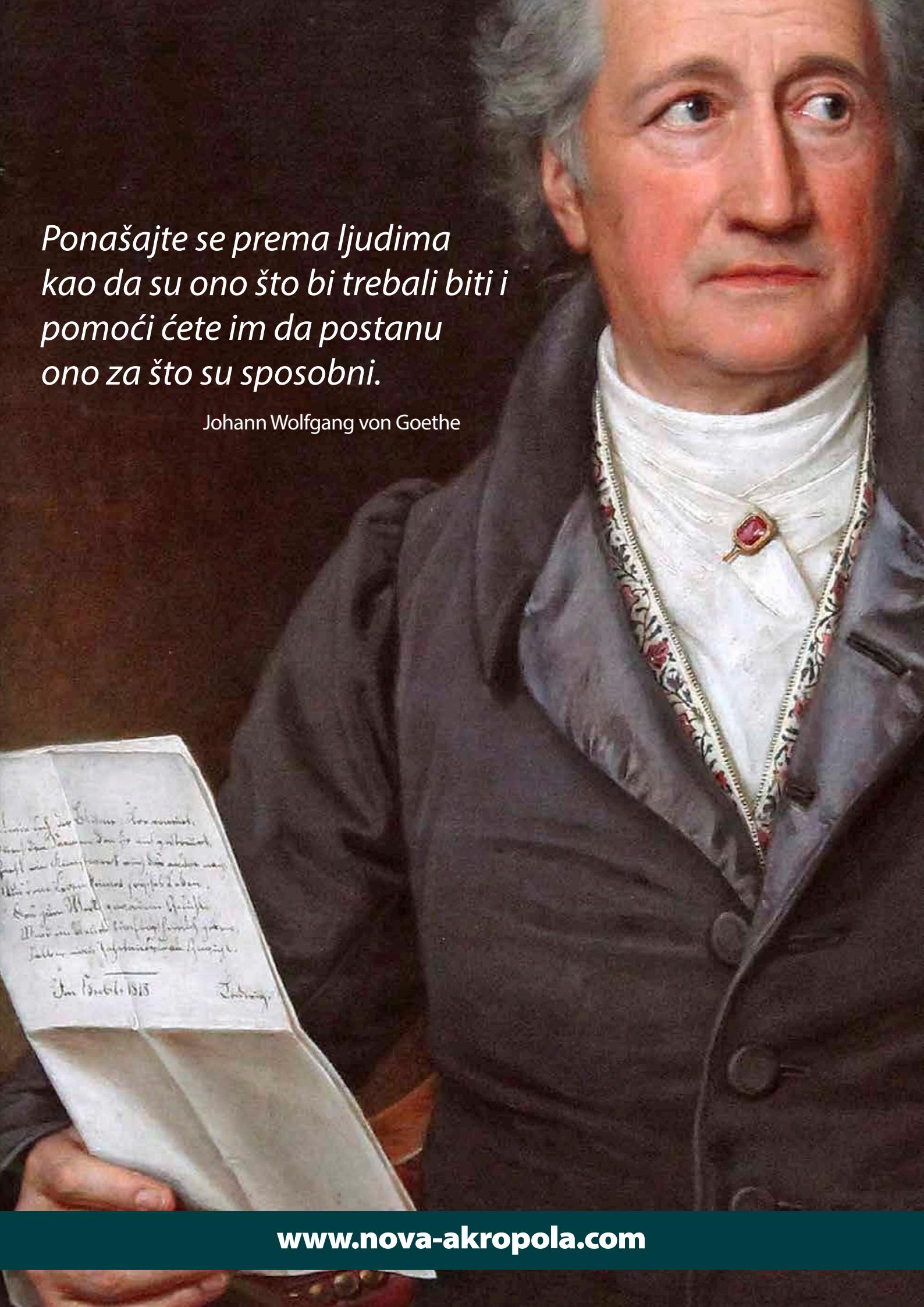
DALJNA ISTRAŽIVANJA

Usavršavanjem mjernih uređaja i povećanjem broja znanstvenih otkrića, otkrivamo sve više mogućnosti i mehanizme koje je priroda razvila za prilagodbu raznih oblika života na Zemlji. Budući da bi poznavanje tih sila čovjeku omogućilo dosad neslućene mogućnosti, istraživanja u tom smjeru nisu završila, što se vidi iz dugog popisa znanstvenih članaka objavljenih na tu temu. Proučavanje gekonova mehanizma prianjanja zahtjeva povezivanje različitih znanstvenih područja, od biologije i mehanike, sve do kvantne mehanike. Kako prirodu nije moguće uvijek kopirati pomoću umjetnih materijala, izgleda da je penjanje po stropu za čovjeka još uvijek nedostizno, ali ta otkrića

otvaraju nove mogućnosti koje bi nam mogle pomoći prvenstveno na području medicine, tehnike i sporta. ☺

Priredila: Jerica Jerić

A portrait painting of Johann Wolfgang von Goethe. He is shown from the chest up, wearing a dark grey coat over a white cravat and a patterned waistcoat. A small red gemstone is pinned to his cravat. He has long, powdered grey hair and is looking slightly to the right with a thoughtful expression. In his left hand, he holds an open manuscript with handwritten text. The signature at the bottom of the page reads "Johann Wolfgang von Goethe".

*Ponašajte se prema ljudima
kao da su ono što bi trebali biti i
pomoći ćete im da postanu
ono za što su sposobni.*

Johann Wolfgang von Goethe